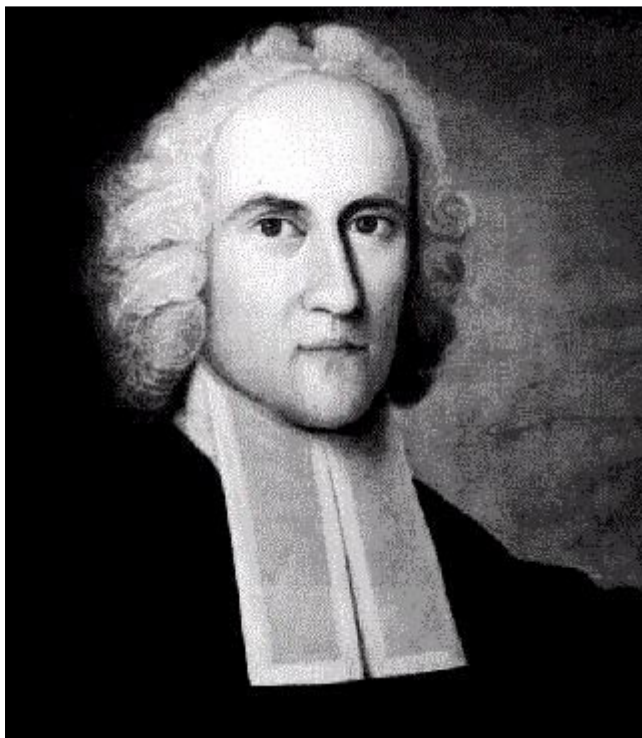

*De Heilige Schrift - de enige regel voor persoonlijke
ondervinding*

Onderzoek naar de Godsvrucht van David Brainerd volgens de regels van de Schrift en vergeleken met anderen die op ingevingen en gezichten rusten

door

Jonathan Edwards

VOORWOORD

Jonathan Edwards werd geboren op 5-10-1703 te East-Windsor in Connecticut, Noord-Amerika. Hij werd predikant te Northampton op 15-2-1728. Edwards stierf 24-3-1758. Het grootste wonder wat iemand te beurt kan vallen mocht Edwards ondervinden: *hij vond genade in de ogen des Heeren*.

Zijn ambtelijke bediening werd rijk gezegend, vooral tijdens de grote opmerking waarin Noord-Amerika mocht deden, vanaf ca. 1732 tot ca. 1742.

Deze buitengewone zegen en milde uitstorting van Gods Geest ging soms samen met merkwaardige lichamelijke ontsporing en geestelijke overdrijving. Na verloop van enkele jaren kwam Gods werk in de beproeving. De wan in Gods hand begon kaf en koren te scheiden. De uitwassen tijdens de opwekking maakte Gods werk bij sommigen verdacht. Edwards deed alle moeite om de mensen voor uitersten te bewaren. Hij schreef onder andere een verhandeling, die in het Nederlands vertaald werd met de titel: *Verhandeling van de godsdienstige hartstochten*. Daarin geeft hij een heldere uitleg van het werk van Gods Geest en het werk van de mens.

Bij de levensbeschrijving van David Brainerd voegde Edwards een naschrift met de bedoeling om de lezers te waarschuwen tegen onschriftuurlijke bevindingen. Hij gebruikte Brainerd als voorbeeld hoe de Geest van God gewoonlijk werkt. Hieronder volgt een overzicht van de onderwerpen waarover Edwards schrijft.

Waarschuwingen tegen:

1. vertrouwen op ondervindingen.
2. Ingebeelde hoger verlichting en onmiddellijke openbaring.
3. Oppervlakkig geloof van Gods liefde.
4. Gezichten en verdrukkingen van Goddelijke waarheden.
5. Onmiddellijke getuigenissen.
6. Op het gevoel gerichte Godsvrucht.
7. Ontedere wandel.
8. Wisselvallige gemoedsgesteldheid.
9. Uitwendig vertoon. I
10. Ijver zonder verstand.

Drie beschuldigingen van Brainerds bevinding weerlegd.

- A. Lessen uit de grote opwekking.
- B. Gebrek aan onderscheid tijdens de opwekking.
- C. Bevinding is geen geestdrijverij.
- D. Uitwendige beroering nadelig voor een opwekking.
- E. Slordige levenswandel geeft vooroordeel.
- F. Leer van vrije genade in de opwekking hoog geschat.
- G. Brainerd sloot zich aan bij het Calvinistisch ontwerp van de geloofsleer.

**De Godsvrucht van Brainerd verschilde veel van anderen
die in *de Algemene Opwekking* mochten delen.**

1. Hoezeer verschilt de Godsvrucht van Brainerd, van hen die menen ondervinding te hebben van een duidelijk werk van zaligmakende bekering, geschreven in hun hart; die daarop vertrouwen, maar in een koude, zorgeloze en vleeselijke gestalte des gemoeds blijven hangen en in een verzuim van ernstige Godsvrucht in de vastgestelde praktijk daarvan. Hoewel Brainerds overtuigingen en bekering in alle opzichten uitnemend helder en zeer opmerkelijk waren, was hij er toch ver van te handelen, alsof hij meende, dat hij het werk had afgedaan, toen hij tot troost en voldoening omtrent zijn aandeel aan Christus en zijn recht tot de hemel gekomen was.

Integendeel, dat werk in zijn hart, waardoor hij hiertoe gebracht werd, was klaarblijkelijk bij hem maar het begin van zijn werk, zijn eerst aanvaarding van het grote werk van de godsvrucht en van zijn treden in de loopbaan. Het krijgen van rust voor zijn ziel in Christus, na een ernstig strijden om in te gaan door de enge poort, en zijn geweld doen om het koninkrijk der Hemelen in te nemen, beschouwde hij niet als een einde aan alle verdere noodzaak om te strijden en geweld te oefenen in de Godsvrucht, maar deze werd steeds betracht en gedurig onderhouden tijdens alle veranderingen in zijn leven, tot zijn dood toe. Zijn werk was niet afgedaan, noch zijn loop geëindigd, totdat zijn leven geëindigd was, wat met de schriftuurlijke vertoning van het christelijk leven overeen komt. *Hij bleef zich gedurig uitstrekken tot datgene dat voor hem is, en vergetende hetgene dat achter was,* Filip. 3 : 14. zijn moeite en ernst in de zaak van de Godsvrucht werden veeleer vermeerderd dan verminderd, nadat hij troost en voldoening ontvangen had omtrent de veiligheid van zijn staat. De Goddelijke beginsels waardoor hij naderhand bewogen werd, namelijk zijn liefde tot God, en de verlangens en jagen naar heiligmaking, schenen krachtiger te zijn om hem aan te zetten tot arbeid en werkzaamheid in de Godsvrucht, dan de vrees voor de hel tevoren gedaan had.

En gelijk zijn bekering niet was het einde van zijn werk, of van de koers van zijn naarstigheid en strijd in de Godsvrucht, was die ook niet het einde van het werk van Gods Geest op zijn hart, maar integendeel het begin van dat werk. Het begin van zijn geestelijke ontdekkingen en heilige beschouwingen; het eerste aanbreken van het licht, hetwelk van die tijd af gedurig vermeerderde, en het beginsel van zijn heilige hartstochten en bewegingen: van zijn droefheid over de zonde, van zijn liefde tot God, van zijn roemen in Christus Jezus en van zijn verlangens naar de heiligmaking. En de krachtige werkingen van Gods Geest in deze dingen werden van zijn bekering af in een aanhoudenden koers voortgezet tot zijn dood toe. Zijn Godvruchtige bevindingen, zijn verwondering, zijn blijdschap en lof en zijn overstromende genegenheden, bleven hem niet alleen op een merkbare wijze bij, voor weinig dagen, weken of maanden in 't eerst, terwijl de hoop en de troost hem nieuwe dingen waren, en dat zij toen weer allengskens verdwenen en

verstoven, totdat zij bijna tot niets kwamen en hem zo lieten zonder enig gevoelige of aanmerkelijke bevinding van geestelijke ontdekkingen of heilige en Goddelijke bewegingen voor maanden achtereen. Zo gaat het met velen die, nadat de nieuwigheid der dingen over is, ras tot zo'n toestand komen, dat het hen veelszins gaat gelijk het gewoon was te zijn vóór hun gewaande bekering ten aanzien van een tegenwoordige beschouwingen van Gods heerlijkheid of van de dierbaarheid en uitnemendheid van Christus of van de schoonheid der Goddelijke dingen, alsook ten aanzien van enige tegenwoordige verlangens naar God of ernstige uitgangen hun ziel naar Goddelijke voorwerpen. Alleen hebben zij nu en dan een troostelijk nadenking van die dingen, die zij in voorleden tijden ondervonden hebben. Daar zijn ze enigermate over bewogen en zijn dus gerust en weltevreden. Zij hebben een goed, klaar werk gehad, hun staat is goed en zij twijfelen niet of zij zullen naar de hemel gaan, wanneer zij sterven.

Hoe geheel anders is het voor Mr. Brainerd geweest dan het met zulke personen is! Zijn bevindingen, in plaats van te sterven waren klaarblijkelijk van een toenemende mate. Zijn eerste liefde en andere heilige gemoedsbewegingen waren zelfs in 't begin zeer groot, maar die werden na maanden en jaren veel groter en aanmerkelijker. Zoals ook de geestelijke oefeningen van zijn gemoed uitnemend groot bleven hoewel die niet op alle tijden even groot geweest zijn, nochtans waren die gewoonlijk zo, zonder toegeevende verslapping en zonder te verdwijnen of weg te sterven tot zijn dood toe.

Zij begonnen in een tijd van algehele dodigheid in het gehele land en werden grotelijks vermeerderd in een tijd van de algemene opwekking van de Godsvrucht. En wanneer de Godsvrucht verviel en een algemene dodigheid opnieuw de overhand nam, werden zijn ondervindingen in hun hoogte bewaard, en zijn heilige oefeningen in haar leven en kracht onderhouden, Deze zijn zo gebleven in een algemene levenskoers, waar hij zich bevond; en hoedanig zijn omstandigheden ook waren onder de Engelsen, de Indianen en in gezelschap; alleen, in steden en op dorpen, of in de huilende woestijnen; in ziekte en in gezondheid, in leven en sterven.

En dit is ook overeenkomende met de schriftuurlijke beschrijving van de ware, oprechte Godsvrucht en van het Christelijk leven. De verandering die in hem gewrocht werd bij zijn bekering, kwamen overeen met de schriftuurlijke kentekens van de verandering, welke in de ware bekering gewerkt wordt. Zijnde een grote blijvende verandering, hem een nieuw mens, een nieuw schepsel makende; niet alleen een verandering ten aanzien van zijn hoop en vertroosting, en een bevattig dat zijn staat goed was, noch een voorbijgaande verandering, bestaande in hoge optochten van gemoedsbewegingen voor een tijd; maar een verandering der nieuwe natuur en van de blijvende hebbelijkheid en gesteldheid van zijn gemoed. Niet een stukswijze verandering, alleen in gevoel of uitwendige reformatie; veel minder een verandering van de ene dwaling tot de andere of van de ene zonde tot de andere, maar een algemene verandering, beide uit- en inwendig; van de bedorven en gevaarlijke grondbeginselen in de Godsdienst tot het geloof der waarheid; van de hebbelijkheid en de wegen der zonde, tot een

algemene heiligheid van hart en leven; en van de macht en de dienst des satans tot God.

2.

Brainerds Godsvrucht verschilde zichtbaar en grotelijks van die van velen welke hoge dingen in de Godsvrucht voorwenden, welke gewoonlijk bewogen worden door heftige beroeringen des gemoeds, voortgedreven in een koers van schielijke en krachtige indrukken en gewaande hoge verlichtingen en onmiddellijke openbaringen maar die op dezelfde tijd mensen zijn met een venijnige ijver, niet met verstand.

Zijn overtuigingen die zijn bekering voorafgingen ontstonden niet uit een verschrikkende indrukken op zijn denkbeelden of uitwendige vertoningen en denkbeelden van vuur en zwavel, een uitgetrokken wraakzwaard, geopende donkere putten, duivelen in verschrikkelijke gedaanten, die krachtig in zijn gemoed gevestigd waren. Het gezicht van zijn eigen zondigheid bestond niet in enige verbeelding van een hoop walgelijke en stoffelijke onreinheid in zijn binnenste, ook bestond het gevoelen van de hardheid van zijn hart niet in lichamenlijk gevoel van iets dat hard en zwaar was als een steen in zijn boezem, noch in enige verbeeldingen van die aard hoe ook genaamd. Zijn eerste ontdekking van God in Christus, was niet enig krachtig denkbeeld van een uitnemende heerlijkheid of luister van majesteit en schoonheid van gelaat of verrukkende stemmen; ook was het geen ingebeelde *onmiddellijke* openbaring van Gods liefde aan hem in het bijzonder, noch geen verbeelding van Christus toelachend aangezicht, uitgestrekte armen of woorden onmiddellijk tot hem gesproken als bij name, Christus' liefde aan hem openbarende, hetzij met woorden van de Schrift of enige andere. Maar ze was een openbaring van Gods heerlijkheid en de schoonheid van Zijn natuur als ten hoogste uitmuntend in Zichzelf. Zijn hart krachtig trekkende én lieflijk innemende; hem brengend tot een hartelijke begeerte om Hem te verhogen, Hem op de troon te zetten, Hem de hoogste eer en heerlijkheid toe te brengen, als de Koning en Soeverein van het Heelal. Ook een nieuw gezicht en gevoelen van de oneindige wijsheid, gepastheid en uitnemendheid van de Weg der zaligheid door Christus; zijn gehele ziel trekkende om deze Weg van zaligheid te omhelzen en zich daarin te verlustigen.

3.

Zijn eerste geloof bestond niet in te geloven dat Christus hem had liefgehad en voor hem in 't bijzonder gestorven was. Zijn eerste vertroosting was niet, door enige verborgen ingeving van Gods eeuwige liefde tot hem, of dat God met hem verzoend was of grote genade voor hem bedoelde, door zulke teksten als deze: "Zoon wees goedsmoeds, uw zonden zijn u vergeven. Vrees niet, want ik ben uw God", enz. of dergelijke. Integendeel, wanneer Gods heerlijkheid hem eerst ontdekt werd, was zulks zonder enige gedachte van zijn eigen zaligheid. Zijn eerste bevinding van de heiligende en vertroostende kracht van Gods Geest begon niet in enige lichamenlijke aandoening of vermakelijk gevoelen in zijn

boezem of hart, hetwelk hij (zoals sommigen) het gevoelen van de liefde van Christus in zich noemde: *een vervuld worden met de Heilige Geest*. Hoe uitnemend ver waren niet zijn bevindingen bij zijn eerste bekering af van dingen van deze aard!

4.

En beschouwen wij de gehele loop van zijn bevindingen van zijn bekering af tot zijn dood toe, zullen wij er geen van deze soort vinden. Ik heb gelegenheid gehad om zijn Dagboek een en andermaal te doorlezen en om iedere passage daarin voorkomende, zeer bijzonder en oordeelkundig te overzien, maar ik vind niet één voorbeeld van een krachtige indruk *op zijn verbeeldingskracht* in zijn gehele leven; geen voorbeeld van een sterk ingedrukt denkbeeld en van enige *uitwendige heerlijkheid* en glans van een lichamelijke vorm of gedaante, noch van een schoon en ontzaggelijk aangezicht; geen ingebeeld zien van Christus, hangende aan het kruis, met Zijn bloed stromende uit Zijn wonden; of als zittende in de hemel op een glansrijke troon met de Engelen en Heiligen voor Hem neerbuigende, of met een gelaat, dat hem toelachte of met uitgestrekte armen om hem te omhelzen; geen gezicht van de hemel in zijn verbeelding met poorten van paalen.

Maar in zijn Dagboek blinkt dagklaar de zuiverheid van zijn bekering en het nauw dagelijks verkeer in de gemeenschap met God. Geen gouden straten en grote scharen van heerlijke inwoners niet blinkende klederen; geen gezicht van het Boek des Levens, dat geopend werd met zijn naam daarin geschreven: geen horen van het liefelijke muziek gemaakt door de lofzangen van hemelse heirscharen; geen horen van God of van Christus, onmiddellijk tot hem sprekende; noch schielijke ingevingen van woorden of spreuken, hetzij *schriftuurlijke woorden* of enige andere als toen onmiddellijk tot hem gesproken of toegezonden; geen nieuwe voorwerpelijke openbaringen noch schielijk krachtige ingevingen van verborgen gebeurtenissen.

Ook vind ik niet één voorbeeld in al de aantekeningen, die hij ons van zijn leven nagelaten heeft, van voren tot achteren, van blijdschap die verwekt werd door een zogenaamde *onmiddellijk* getuigenis van Gods Geest of door inwendige en *onmiddellijke ingeving* dat zijn staat zeker goed was, dat God hem liefgehad had met een eeuwige liefde, dat Christus voor hem in 't bijzonder gestorven was en dat hij naar de hemel zou gaan; hetzij mét of zonder een tekst; geen voorbeeld van troost door een schielijke invoering op zijn gemoed, als van God tot hem in het bijzonder gezonden, zodanige soort teksten als: *Vreest niet want Ik ben met u. Het is des Vaders welbehagen geweest u het koninkrijk te geven. Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik, heb u uitverkoren. Ik heb u bij name geroepen, gij zijt Mijne. Eer Ik u in 's moeders buik geformeerd heb, heb Ik u gekend*, enz. Geen gewaande gemeenschap noch omgang met God die in deze weg werd onderhouden; noch geen zulk ingebeeld smaken van de liefde van Christus.

Maar de weg langs welken hij voldoening ontving, aangaande zijn eigen goede staat, zelfs tot een gehele uitdrijving van de vrees, was door in zichzelf te gevoelen de levendige werkingen van een heilige gesteldheid en hemelse neigingen, en de krachtige oefeningen van *die Goddelijke liefde welke de vreeze buiten werpt*. Dit was de weg in welke hij kort na zijn bekering een volle voldoening ontving.

En wij vinden naderhand geen andere wijze van voldoening te ontvangen zijn gehele leven door. En dit verklaarde hij overvloedig de weg, ja de enige weg te zijn waarin hij een volkomen voldoening ontving, wanneer hij de dood, toen die hem het naaste bij was, in het aangezicht staarde.

5.

Sommigen van degenen die *een onmiddellijk getuigenis door ingeving* voorwenden en die zulks beschermen, willen ons met een stoute vrijmoedigheid opdringen: dat er zonder hetzelve geen volle verzekerdheid zijn kan; dat de weg van voldoening te ontvangen door kenmerken en het opmaken van een aandeel aan Christus te hebben uit de heiligmaking, - ofschoon dit de mensen gerust doet zijn in leven en gezondheid, - zulks nooit zal geschieden wanneer zij sterven; dan (zeggen zij) moeten de mensen een *onmiddellijk getuigenis* hebben of anders in een verschrikkelijke onzekerheid zijn. Maar Mr. Brainerd's ondervinding is een wederlegging hiervan, want in hem hebben wij een voorbeeld van een die zulk een bestendige en onbewogen verzekering door de gehele koers van zijn leven, na zijn bekering, gehad heeft, als weinig in deze eeuw kan voortgebracht worden, hetwelk hij nochtans bekomen en genoten heeft zonder zo'n soort getuigenis en zonder iets dat daarnaar geleek, of zonder zulks voor te geven. Ja, integendeel; dat hij die zaak geheel ontkende en zich daar tegen verklaarde. Hij had een verzekering, - wat wij niet schromen vast te stellen, - zulk een goed recht en aanspraak op waarheid en oprechtheid, als iemand van degenen, die *een onmiddellijk getuigenis* voorwenden, kan voortbrengen. Hij was niet alleen een voorbeeld van hen die zo'n verzekering gehad heeft in zijn leven, maar ook op een standvastige wijze in zijn laatste ziekte, en inzonderheid in de laatste aanvallen ervan dezelve, gedurende de laatste maanden van zijn leven, waarin de dood zichtbaar naderde zonder de minste hoop van langer te leven. Hij bezat die ook had in haar volheid en in haar hoogste oefening, onder die herhaalde beproevingen, die hij op die tijd ondervond. Toen hij van tijd tot tijd voor de deur van het graf gebracht was, verwachtende binnen weinige ogenblikken in de eeuwigheid over te gaan. Hij had die volle verzekerdheid ten einde toe.

Wanneer hij aan de grenzen van de eeuwigheid was, verklaarde hij, dat zijn verzekering van die aard was, dat zij volmaakt alle vreeze buitensloot, en dat niet alleen, maar zij vervulde op een klaarblijkelijke wijze zijn ziel met een uitnemende blijdschap en verheuging. Hij verklaarde op dezelfde tijd, dat zijn vertroosting en goede hoop door de genade geheel ontstond uit het bewijs dat hij van zijn goede staat had, door hetgeen hij bevond van zijn heiligmaking, of van

de oefening van een heilige hemelse gestalte des gemoeds, van zijn hoogste liefde tot God, enz. *En niet van een onmiddellijk getuigenis door ingeving.*

Ja, hij verklaarde zelfs op die tijden, dat hij het vreselijk bedrog zag van dat vertrouwen, hetwelk op zulk een grond gebouwd is, zowel als van die gehele Godsdienst waaruit het gewoonlijk voortkomt; of ten minste mee vergezeld gaat, en dat zijn ziel van dat bedrog een afkeer had. Hij is in dat gevoelen gebleven, menigmaal daarvan zeer ernstig sprekende, zelfs tot zijn dood toe.

6.

Brainerds Godsvrucht was niet eigenzelf-zoekend, noch loonzuchtig. Zijn liefde tot God was voornamelijk wegens de allerhoogste uitmuntendheid van Zijn eigen natuur en was niet gegrond op een voorgaande openbaring dat God hem liefgehad heeft en hem in gunst had opgenomen, grote dingen voor hem gedaan of hem grote zaken beloofd had. En zo was zijn vreugd een blijdschap in God en niet in zichzelf.

Wij zien uit zijn Dagboek hoe zijn ziel door de gehele koers van zijn leven van tijd tot tijd is vervuld geworden met een onuitsprekelijke verkwikking en vertroosting.

Maar wat was de bron van deze sterke en blijvende vertroosting? Niet zozeer de aanmerking van de zekere gronden die hij had te geloven dat zijn staat goed was, dat God hem verlost had van de hel, dat de hemel zijn deel was; noch enige gedachten die hij had van zijn eigen zonderling gelukkige en verheven omstandigheden, als een groot gunsteling des hemels; *maar de zoete overdenkingen en beminnelijke beschouwingen die hij had van de Goddelijke dingen buiten zichzelf*, de aandoenlijke overwegingen en levendige denkbeelden van Gods oneindige heerlijkheid, Zijn onveranderlijke gelukzaligheid, Zijn soevereiniteit en algemene heerschappij; tegelijk met de liefelijke oefeningen van liefde tot God, zichzelf overgeevende aan Hem, zich vernederende en verloochenende voor Hem, vertrouwend op Hem; tot zijn heerlijkheid handelende, Hem naarstig dienende en het genoeglijk vooruitzicht of de hoop die hij had van een toekomstige uitbreiding van het Koninkrijk van Christus, enz.

Het blijkt klaar en overvloedig van zijn bekering af tot zijn dood toe, dat die schoonheid of dat soort goed, hetwelk het grote voorwerp van het nieuwe gevoelen van zijn gemoed was, die nieuwe smaak en begeerte die hem in de bekering gegeven en van die tijd af aan in zijn hart bewaard en vermeerderd werd, geweest is de heiligheid, de gelijkvormigheid met God, het leven voor Hem en het verheerlijken van Hem. Dit was hetgeen dat zijn hart trok; dit was de rust zijner ziel, dit was de oceaan waarheen al de stromen van zijn Godvruchtige genegenheden liepen. Hij was het Voorwerp hetwelk zijn ernstige, dorstende begeerten en ijverige najaging verwekte. Hij kende geen ware uitnemendheid noch gelukzaligheid dan dit; dit was hetgeen waarnaar hij zo heftig verlangde op de aarde. En dit was bij hem de schoonheid en gelukzaligheid van de hemel, welke hem zo veel en lang deed verlangen naar die andere wereld van

heerlijkheid, namelijk om volmaakt heilig te zijn en volmaakt bezig te zijn in het verheerlijken van God en Hem voor eeuwig te genieten.

7.

Zijne Godvruchtige verlichting, genegenheden en vertroosting en zijn in een hoge mate vergezeld geweest van een Evangelische ootmoed, bestaande in een gevoel van zijn eigene volkomen onmacht, verachtelijkheid en hatelijkheid met een gestalte des harten die daarmee overeenkomt. Hoe diep was hij niet bijna gedurig aangedaan en bewogen over zijn grote tekortkomingen in de Godsvrucht, over zijn grote afstand van die geestelijkheid en heilige gestalte van gemoed, die hem paste; over zijn onkunde, hoogmoed, dodigheid, onstandvastigheid en onvruchtbaarheid? Hij was niet alleen diep bewogen over de gedachte aan zijn vorige zondigheid vóór zijn bekeerling, maar was ook gevoelig van zijn tegenwoordige snoodheid en onreinheid. Hij was niet alleen geneigd om geringe gedachten te hebben van zichzelf voor God en in vergelijking met Hem, maar ook voor de mensen en in vergelijking met hen. Hij was genegen te denken dat andere heiligen beter waren dan hij; ja zichzelf aan te zien als de minste van alle heiligen, en ook zeer dikwijls als de snoodste en ergste van het gehele mensdom. En niettegenstaande zijn grote gevorderdheid in geestelijke kennis, vinden wij bijna niets waarover hij meer aangedaan en vernederd is dan over een gevoel van zijn onkunde.

Hoe zichtbaar vertoont hij zich niet van een zachtmoedige en stille geest te zijn! Hij had hierin een gelijkenis naar de lams- en duifsgestalte van de Heere Jezus! Hoe vol van liefde, zachtmoedigheid, stilheid, vergevensgezindheid en barmhartigheid was hij niet! Zijn liefde was niet enkel een verzotheid en ijver voor een partij; maar een algemene goedwilligheid, die zeer dikwijls geoefend werd in de krachtigste en brandendste liefde tot zijn grootste tegenstanders en vijanden. Zijn liefde en zachtmoedigheid waren niet slechts voorgeving of uitwendige belijdenis en vertoning, maar het waren krachtige zaken die zich ontdekten in kostbare en moeilijke daden van liefde en vriendschap en in een zachtmoedige gedrag. Zijn misdaden onder de grootste beproevingen graag belijdende en zichzelf vernederende, zelfs aan de voeten van degenen, waarvan hij oordeelde het meest geleden te hebben. En van tijd tot tijd zeer dikwijls voor zijn vijanden biddende, een afkeer hebbende van alle bitterheid of wraakzucht tegen hen. Ik weet nauwelijks waar ik één gelijk voorbeeld van zelfverloochening in dit opzicht, in deze tegenwoordige eeuw zou vinden. Hij was een persoon van grote ijver, maar hoe verfoeide hij niet een bittere ijver en hoe betreurde hij die niet waar hij die zag en bespeurde! En ofschoon hij kort na zijn bekeerling eens tot enige beginselen daarvan door de kracht van een overheersend voorbeeld en als

in zijn kindsheid van genade getrokken is geworden, hoe heeft hij nochtans daarover geheel zijn leven niet met een verbroken hart omgewandeld.¹

Hoe teer van gemoed was hij niet! Hoever waren zijn bevindingen, hoop en blijdschap, niet af van hem ongevoelig te maken en te verharden, de overtuigingen en teerheid van geweten te verminderen, hem minder bewogen te doen zijn over tegenwoordige en verleden zonden of minder consciëntieus ten aanzien van toekomstige zonden. Hij was niet meer gerust in het nalaten van plichten, die moeilijk of ongelegen waren, meer traag en eenzijdig om zich tot zware geboden over te geven, minder genegen en gereed op de vertoning van zijn gebreken en overtredingen in rep en roer gebracht te worden, of meer gemakkelijk overgehaald tot een opvolging van vleselijke begeerlijkheden! In tegendeel, hoe teer was zijn geweten, hoe gereed was zijn hart om hem te slaan! Hoe gemakkelijk en grotelijks ontroerd over de schijn van het zedelijk kwaad! Hoe groot en standvastig zijn wantrouwen van zijn eigen hart! Hoe nauwkeurig zijn zorg voor en waakzaamheid tegen de zonde! Hoe diep en gevoelig waren de wonden, die de zonden in zijn geweten maakten! Die kwaden, die algemeen voor klein gerekend worden, waren hem bijna een ondragelijke last. Zo ook de inwendige gebreken, dat hij niet meer liefde tot God had; dat hij in zich bevond enige slaperigheid of traagheid in de Godsvrucht, enige onstandvastigheid of omzwervende gestalte des gemoeds, enz. Hoe heeft de overweging van zulke dingen hem niet gedrukt en vernederd en met innige schaamte en beroering vervuld! Zijn liefde en hoop, schoon die zodanig waren, dat zij een slaafse vrees voor de hel buiten dreven, gingen nochtans gepaard met en koesterden en bevorderden een eerbiedige, kinderlijke vreze Gods, een schrik voor de zonden en voor Gods heilig misnoegen. Zijn blijdschap was waarlijk een verheuging met beving. Zijn verzekering en vertroosting verschilden grotelijks van een valse geestdriftige verzekerdheid en vreugde, doordat deze juist de droefheid over de zonden bevorderden en onderhielden. Een heilig treuren was bij hem niet het werk van één uur of één dag bij zijn eerste bekering; maar zijn droefheid over de zonden als een wonde, die altijd bloedt. Hij was een treurder over de zonden al zijn dagen. Hij heeft, nadat hij troost en een volle voldoening ontving van de vergiffenis van al zijn zonden en van de veiligheid van zijn staat, zijn voorgaande zonden en de zonden van zijn jeugd, die vóór zijn bekering bedreven waren, niet vergeten, maar de gedachtenis van dezelve herleefde van tijd tot tijd in zijn hart met vernieuwde droefheid. Die tekst, Ezech. 16 : 63, werd klaar in hem vervuld: *Opdat gij het gedachtig zijt en u schaamt, en niet meer uw mond opent vanwege uw schande, wanneer Ik voor u verzoening doen zal over al hetgeen dat gij gedaan hebt.*

En hoe hebben de zonden, die hij na zijn bekering bedreef, zijn hart niet gedurig bewogen en verbroken? Indien hij iets deed, waardoor hij oordeelde in enig opzicht God onteerd en het belang van de Godsvrucht gewond te hebben, bleef hij dit gedurig herdenken met droefheid en smart. Ofschoon hij verzekerd was,

---

¹ Zijn opmerking over een van zijn docenten aan de universiteit, waardoor hij van de school verwijderd werd.

dat God hem dezelve vergeven had, vergaf hij die zichzelf nochtans nooit. Zijn voorleden droefheid en vrees maakten bij hem geen voldoening; maar de wonden bleven steeds nieuw en bloedende. En zijn tegenwoordige zonden, die hij dagelijks in zichzelf bevond, waren een oorzaak en gaven hem stof tot dagelijkse, gevoelige en diepe droefheid van hart.

8.

Zijn Godsvrucht bestond niet in, hoge optrekkingen en zware angsten, schielijk rijzende en dalende, op sommige tijden. tot in de derde hemel opgetrokken, en dan weer op andere tijden nalatig, ijdel, vleselijk en geheel met de wereld ingenomen, voor dagen, weken, zo niet maanden achtereen. Zijn Godsvrucht was niet als een schijnende verheveling of vlamme komeet, of als een dwaalster, zoals de Apostel Judas die noemt in zijn brief, vers 13, vliegende door de lucht met een heldere staart, die spoedig weer uitgaat in volkomen duisternis; maar als de vaste lichten van de hemel, die standvastige bronnen van licht zijn, hoewel die soms door wolken bedekt worden. Niet gelijk een landvloed, die ver en wijd met een snelle stroom alles met zich heenvoert en dan weer opdroogt; maar als een stroom, die door levendige bronnen gevoed wordt, die soms wel door zware regens vermeerderd en op andere tijden door droogte verminderd wordt, maar toch een gedurige stroom is.

9.

Zijn Godvruchtige gemoedsbewegingen en verheugingen waren niet gelijk die van sommigen, die van tijd tot tijd verrukkingen en krachtige beroeringen hebben in gezelschap, maar zeer weinig hartstochtelijkheid hebben in afzondering en verborgen plaatsen. Ofschoon hij gezellig was; het gezelschap van de heiligen beminde en groot vermaak had in Godvruchtig gesprek en samenstemmende Godsdienstoefeningen, waren nochtans zijn vurigste genegenheden en grootste uitwerkingen op zijn natuurlijke gevoelens en zijn verkwikkelijkste vreugde in zijn verborgen Godsdienstoefeningen en eenzame onderhandelingen tussen God en zijn eigen ziel in zijn binnenkamer, wat zeer blijkbaar was door de gehele koers van zijn leven, van zijn bekering af tot zijn dood toe.

Hij had groot vermaak in heilige afzonderingen en beminde, geheel van de wereld afgetrokken, met God in het eenzame te verkeren in verborgen plichten. Mr. Brainerd's ondervindingen en vertroosting waren verre van gelijk te zijn aan die van sommige personen, welke vergezeld zijn van een geestelijke verzading, die hun Godsdienstige begeerten en verlangens doen ophouden, althans de heftigheid en de vurigheid ervan; berustende en voldaan zijnde in hun genietingen en troost, als hebbende nu hun voornaamste doel gekregen, wat inhoudt hun vrees voor de hel te verdrijven en hun verzekering te geven van Gods gunst.

Hoe ver waren zijn Godvruchtige gemoedsneigingen, verkwikkingen en voldoeningen niet van zulk een uitwerking als deze! Integendeel, hoe waren zij

niet altijd vergezeld van verlangens en begeerten naar groter mate van gelijkvormigheid met God! En hoe groter en verkwikkelijker zijn vertroostingën waren, hoe heftiger zijn begeerten zijn geweest naar de heiligheid.

Want het is opmerkelijk, dat zijn verlangens niet zozeer geweest zijn naar heugelijke ontdekkingen van Gods liefde en klare gezichten van zijn recht tot de toekomstige bevordering en eeuwige heerlijkheid in de hemel, als wel naar meer tegenwoordige heiligheid en grotere geestelijkheid; naar een hart dat meer werkzaam mocht zijn voor God, om Hem lief te hebben, te verhogen en van Hem af te hangen; naar bekwaamheid om Hem beter te dienen, meer tot Zijn heerlijkheid te doen, ja, om alles wat hij deed te mogen doen met meer te zien op Christus, als zijn gerechtigheid en sterkte en naar de uitbreiding van Christus koninkrijk op aarde. En zijn begeerten waren geen ijdele wensen, maar ernstig en krachtig, om hem aan te zetten tot een driftig najagen van die dingen met de grootste naarstigheid, onvermoeide arbeid en zelfverloochening. Zijn vertroostingën stelden nooit een einde aan zijn zoeken van God en aan zijn betrachttingen om zijn genade te bekomen, maar die hebben integendeel hem daartoe grotelijks opgewekt en bemoedigd.

10.

Zijne Godsvrucht bestond niet alleen in bevinding zonder praktijk, zijn inwendige verlichtingen, gemoedsbewegingen en vertroostingën strekten alleen tot de praktijk en eindigden daarin. En dat niet uiterlijk in een praktijk die ontkennerder wijze goed was, dat wil zeggen, vrij te zijn van grove daden van goddeloosheid en zonde; maar een praktijk die stellig goed, heilig en christelijk was, bestaande in een ernstige, Godvruchtige, nederige, zachtmoedige, barmhartige, liefderijke en nuttige wandel; makende de dienst van God en van onze Heere Jezus Christus, de grote bezigheid van zijn leven, waaraan hij was toegewijd en welke hij met de grootste ernst en naarstigheid betracht heeft, al de dagen van zijn leven en in alle beproevingen. In hem was te zien de rechte weg van levendigheid in de Godsvrucht; zijn levendigheid bestond niet alleen of voornamelijk in woorden, maar in daden; niet in bevorderlijk te zijn in de belijdenis en uitwendige vertoning of in overvloedig te wezen in het verklaren van zijn eigene ondervindingen; maar voornamelijk in werkzaam en overvloedig te zijn in de werken en plichten van de Godsvrucht; niet traag in 't benaarstigen, maar vurig van geest, dienende de Heere en de raad Gods uitdienende in zijn geslacht.

Uit deze dingen kunnen vele hoge voorwenders van de Godsvrucht en belijders van buitengewone geestelijke bevindingen klaar bemerken, dat Brainerd hun soort Godsvrucht grotelijks veroordeelde, en dat niet alleen in woorden, maar door voorbeeld, beide in leven en in sterven. De ganse schakel van zijn christelijke bevindingen en praktijk, van zijn bekering af tot zijn dood toe, is een gedurige veroordeling daarvan.

a. Men kan niet tegenwerpen, dat de rede, waarom hij de Godsvrucht van deze voorwenders zo zeer wraakte en waarom zijn eigen zo veel daarvan verschilde, geweest is, *dat zijn eigen bevindingen niet klaar waren.*

Dewijl men niet zeggen kan dat die anders geweest zijn in enig opzicht, waarin men gewoonlijk van de klaarheid der bevinding spreekt. Hetzij men de klaarheid van haar aard of van de orde en de wijze waarlangs zijn ziel in het eerst tot rust en troost gebracht is in zijn bekering. Ik ben ver van die gedachten (gelijk hij ook geweest is), dat de klaarheid van de orde der bevindingen enigermate van een gelijke aangelegenheid zou zijn met de klaarheid van haar aard. Ik heb ten volle verklaard in *mijn redevoering over de hartstochten* (welke hij uitdrukkelijk goedkeurde en aanpreef), dat ik niet oordeelde *dat een gevoelige klaarheid en onderscheiding van alle stappen van des Geestes werkingen en handelwijze van achtereenvolgende overtuigingen en verlichtingen*, een noodzakelijk vereiste is om personen naar de aard der liefde voor ware heiligen te houden, behoudens dat de natuur der zaken, die zij belijden, recht zijn en dat hun praktijk daarmee overeen komt Evenwel is het ook aanmerkelijk (hetwelk aan hen, die op een onredelijke wijze in het tegenwoordige geval zouden willen bedillen, alle tegenwerping wegneemt), dat Mr. Brainerd's ondervindingen niet alleen klaar waren in het laatste opzicht, maar zijn ook op een aanmerkelijke wijze zodanig geweest in het eerste opzicht; zodat er mogelijk onder 500 ware bekeerden niet één is die met hem in dezen gelijk gesteld kan worden.

b. Men kan ook niet voorgeven, dat de reden waarom hij zo zeer verfoeide en veroordeelde de bevattingen en ondervindingen van degenen wiens eerste geloof bestaat in het geloven, dat Christus de hunne is en dat Christus voor hen gestorven is, *zonder enige voorgaande bevinding van een vereniging des harten met Hem, om zijn uitnemendheid, gelijk Hij in Zichzelf is en niet om Zijn liefde tot hen*; en die van hun aandeel in Christus, van hun rechtvaardigmaking en van Gods liefde tot hen oordeelen, niet uit hun heiligmaking, de oefeningen en de vruchten der genade, maar uit een genaamd onmiddellijk getuigenis van de Geest, door een inwendige ingeving.

Ik zeg, men kan niet voorwenden, dat de redenen waarom hij die gevoelens en ondervindingen zo zeer verfoeide en veroordeelde, geweest zijn, dat hij te wettisch was, als zijnde nooit aan de wet gestorven, hebbende nooit een doorbrekend werk der genade ondervonden, noch zijn ooit ten volle van zijn eigen gerechtigheid en het Oude Verbond afgebracht door een wettische verootmoediging; of dat hij naderhand geen grote mate van Evangelische verootmoediging gehad heeft en niet leefde in een diep gevoel van zijn eigen ledigheid, ellendigheid, armoede en volstreckte afhankelijkheid van de vrije genade Gods door Christus.

Want zijn overtuiging van zonde, die zijn eerste vertroosting in Christus vooraf gingen, waren uitnemend diep en doorbrekend; zijn benauwdheid en oefening des gemoeds door een kennis en gevoel van zonde en ellende zeer zwaar en

langdurend, en het licht dat in zijn ziel werd ingelaten bij zijn bekering en verdere heiligmaking, heeft op hem een vernederende werking gehad, om hem klein te houden in zijn eigen

ogen, niet vertrouwend op zichzelf, maar op Christus; *levende door het geloof des Zoons Gods en verwachtende de barmhartigheid des Heeren Jezus Christus ten eeuwigten leven.*

c. Ook kan men niet voorgeven, dat de reden waarom hij deze en andere dingen, [wiens eerste geloof bestaat in het geloven, dat Christus de hunne is en dat Christus voor hen gestorven is] welke dit soort mensen de hoogte van de levendige Godsvrucht en de kracht der godzaligheid noemt, geweest zijn omdat hijzelf een dood Christen was en in het duister leefde (gelijk zij zichzelf uitdrukken), dat zijn bevindingen, ofschoon die waar mochten zijn, niet groot waren, dat hij niet nabij God leefde; Hem maar weinig kende en een duister gezicht van geestelijke dingen had.

Indien iemand, die zijn dagboek opmerkzaam gelezen heeft, dit nog zal blijven voorgeven, zal hij daardoor alleen bewijzen, dat hijzelf in het duister is *en waarlijk de duisternis tot licht en het licht tot duisternis stelt.* Het is bij dat soort volk zeer gewoon, wanneer er iemand is, van wie zij niet kunnen ontkennen dat hij goede bewijzen van ware Godzaligheid vertoont en die nochtans een mishagen toont te hebben in hun bevattingen en die dingen te veroordelen, waarin zij de hoogte van de Godsvrucht stellen, te zeggen, dat hij het kruis vreest en genegen is gunst bij de wereld te zoeken en dergelijke.

Doch ik verbeeld mij dat dit van Mr. Brainerd niet zal gezegd worden van enig mens, die het verhaal van zijn leven gelezen heeft. Het moet al de zodanigen klaar blijken, dat hij een ongewoon en bijna onvergelykelyk voorbeeld in deze tijden en deze wereld geweest is van het tegengestelde, als wij maar willen aanmerken wat hij van tijd tot tijd heeft aangetekend van zijn inwendige bevinding of zijn praktijk, hoe hij inderdaad het kruis opgenomen en omhelsd heeft en dat standvastig gedragen in zijn grote zelfverloochening, arbeid en lijden voor de Naam van de Heere Jezus en daarin voortgegaan is, zonder te bezwijken of berouw te hebben, tot zijn laatste ziekte of dood toe. Hoe hij niet alleen van tijd tot tijd de wereld verzaakt heeft in 't verborgen, in zijn hart, met de volle en ernstige toestemming van al de vermogens van zijn ziel; maar de wereld ook openlijk en dadelijk verliet met hare bezittingen, vermaken en gewone vertroosting, om als 't ware te wonen bij de wilde beesten in een huilende woestijn; en dat met een standvastige blijmoedigheid; zich overgevend aan de menigvuldige ongemakken van een leven van moeite en arbeid aldaar, tot bevordering van het Koningrijk van zijn dierbare Verlosser.

Behalve dat het ook uit het voorgaande blijkt, dat hij die voormelde dingen nooit meer veroordeeld heeft, nooit een groter gevoelen van derzelve verleidingen, verderfelijke natuur en kwade gevolgen had en nooit met meer medelijden bezet geweest is omtrent degenen, die door dezelve weggesleept waren, dan in zijn laatste ziekte en op tijden wanneer hij de dood nabij zag, zichzelf aan de oever

der eeuwigheid dacht te zijn en deze gehele benedenwereld beschouwende als een zaak waarmede hij niet meer te doen had. Gewis heeft hij bij deze gelegenheid die dingen niet veroordeeld om gunst bij de wereld te zoeken.

Doch ik ga verder tot een andere opmerking op het voorgaande.

A.

De bekering en het leven van Mr. Brainerd kan ons behulpzaam zijn om onderscheid te maken tussen de hoge Godsvruchtige hartstochten en aanmerkelijke indrukken op des mensen gemoed in een tijd van *"De grote opwekking"* en herleving van de Godsvrucht, en moet ons overtuigen dat er niet alleen onderscheidingen zijn in de beschouwende kennis, bedacht om het aanzien van voorgewende herleving in de Godsvrucht en hetgeen dat de ondervinding van de werkingen des Geestes genaamd wordt, te bewaren; maar onderscheidingen, die dadelijk plaats hebben in de loop der gebeurtenissen en een ware en blijkbare grond hebben in de gebeurde zaak.

Velen willen de zaken verwarren en mengen ook dadelijk alles ondereen en zeggen: 't is alles eveneens, 't, is alles van dezelfde soort. Zo zijn er velen, die van de Godsvrucht, die algemeen onder de Separatisten² de overhand heeft, en van de hartstochten die zij betonen, zeggen: *het is dezelfde die over zeven jaar over het gehele land geweest is.*

En sommigen, die Mr. Brainerd's dagverhaal gelezen hebben, waarin hij een verhaal doet van de ongewone dingen die gebeurd zijn onder de Indianen, voor wie hij predikte, zeggen: *'Het is klaarblijkelijk dezelfde zaak die zich in veel plaatsen onder de Engelsen ontdekt heeft, die nu gebleken is vals te zijn en op iets dat erger is dan niets is uitgelopen.'*

De gehele redenen, die zij hebben om zo te besluiten dat alles hetzelfde werk is, zijn deze

1. Sommigen [bij wie bleek dat het maar tijdelijk was] hebben hooggaande gemoedsbewegingen betoond en de anderen doen zulks ook.
2. Dat de grote gemoedsbewegingen van dezen enige werkingen gehad hebben op hun lichamen en van de anderen ook.
3. Dat de enen de woorden: *overtuiging, bekering, verootmoediging, komen tot Christus, ontdekkingen, bevindingen*, enz. gebruiken en de anderen ook.
4. Dat de indrukken van de enen gepaard gaan met grote ijver en die van de anderen ook.
5. Dat de gemoedsneigingen van de enen hen bewegen om veel over de zaken van de Godsvrucht te spreken en die van de anderen ook.

---

² Separatisten waren dezulken, die zich op een onwettige wijze hadden afgescheiden van de bestaande kerk, die toen nog de merktekens had van de ware kerk van Christus te zijn in leer en tucht.

6. Ten laatste, dat de enen groot vermaak hebben in Godsvruchtige bijeenkomsten en de anderen ook.

De overeenkomst, die zich in deze en dergelijke zaken ontdekt, doet hen besluiten dat zeker alles gelijk en alles hetzelfde werk is. Daar het nochtans bij nader inzien en nauwkeuriger onderzoek blijken zou, dat er niettegenstaande de overeenkomst in zulke omstandigheden, waarlijk een groot onderscheid is, beiden in wezen en in vruchten.

Ik beken dat de Godsvrucht van velen, bij zulke '*Algemene Opwekkingen*', niet zuiver en echt is. Maar dit geeft geen reden om alles en allen te verwerpen; er zijn er velen geweest, welker bevindingen, volgens de aard der liefde geoordeeld, gelijk waren aan die van Mr. Brainerd; oprecht en onbetwistbaar.

Niet alleen dat *de tegenstanders van alle Godsvrucht*, die in krachtige werkingen en hartstochten bestaat, de zaken alzo ondereen vermengen, maar dat doen zelfs ook velen, die zulke een Godsvrucht voorwenden. Zij, die de onderwerpen zijn geweest van enige krachtige doch ijdele werkingen op hun gemoed, wanneer die het verhaal van de bevindingen van enige ware en uitmuntende Christenen horen, dan zeggen, dat hun bevindingen van dezelfde soort zijn en dat dezelve ook overeenkomen met de bevindingen van uitmuntende Christenen in de voorgaande tijd, waarvan wij gedrukte verhalen hebben.

Ik twijfel ook geenszins of er zijn veel *bedrogen zielen*, die, wanneer zij het voorafgaande van Brainerd's bekering lazen, zonder veel verstand of zorgvuldige opmerkzaamheid, zonder schroom zouden zeggen, dat sommige dingen, die zij ondervonden hebben, van dezelfde aard zijn met hetgeen hij uitdrukt. Wanneer de overeenkomst maar alleen is in enige algemeen omstandigheden of sommige bijzondere zaken, die oppervlakkig zijn en als het ware behoren tot de belijdenis en het uitwendige van de Godsvrucht; doch de inwendige gesteldheid des gemoeds en de vruchten in de praktijk zijn zo strijdig en van elkaar verschillende, als het oosten van het westen.

Ook weten *vele goede mensen en ware Christenen* niet goed hoe zij een onderscheid moeten maken. De blinde vertoning van de valse Godsvrucht verblindt hun ogen en zij worden soms daardoor zodanig verleid, dat zij sommige van de indrukken waarvan de huichelaren spreken, voor de uitmuntendste bevindingen aanzien. En ofschoon zij zelf zulke gewaande hoge bevindingen niet ondervonden hebben, menen zij (namelijk oprechte vromen) dat zulks is omdat hun genietingen van een veel lager soort en trap zijn en dat zij maar zuigelingen zijn in vergelijking van die (voor het oog) blinkende Christenen. Ja, omdat zij zoveel verschillen van hen die zulke grote vertoningen maken, twijfelen zij soms of zij wel in het geheel enige genade bezitten. Het is een zware zaak om vele welmenende mensen te brengen om behoorlijk onderscheid te maken in dat geval, bijzonderlijk om die te handhaven en erbij staande te blijven, door een zekere zwakheid, waaronder zij ongelukkig arbeiden, en waardoor zij gemakkelijk door de glans van uitwendige vertoningen overwonnen worden.

Indien zij dus in een bedaarde ure door redenen gebracht worden om zulke onderscheidingen toe te staan, wanneer zij nochtans weer de grote vertoning van de valse Godsvrucht ontmoeten, worden zij weer door die blinkende verschijningen daarvan verblind en weggevoerd. Dus verblindt de satan door zijn listige kunstenarijen het zwakke gezicht van de mensen en stelt hen buiten staat om opmerking te gebruiken of te luisteren naar bedaarde redenen en goed verstand.

Wanneer zij de grote beweging, de ernstige redenen, de sterke stem, het verzekerde gelaat, het groot vertrouwen en de vrijmoedige stellingen van deze ijdele voorwenders vernemen, dan worden zij overwonnen, verliezen het goed gebruik van hun beoordeling en zeggen: *werkelijk deze mensen hebben het recht, God is waarlijk onder hen*; en zo worden zij weggevoerd, niet door licht en reden maar gelijk de kinderen, als 't ware door een sterke wind.

Dit verwarren van alle dingen onder elkaar, die een schone vertoning hebben, is gelijk het handelen van een kind, wat in een winkel komt waar een verscheidenheid van waren te koop zijn, (allen van een blinkende vertoning, enige gouden en zilveren vaten, enige diamanten en andere kostelijke gesteenten, ook andere dingen die beuzelingen van weinig waarde zijn, waarvan enigen gemaakt zijn van slecht metaal dat verguld is of van gepolijst glas met schone kleuren geschilderd of als diamanten gesneden) alles gelijk acht en even grote prijs zouden geven voor het geringe als voor het kostbare. Óf, gelijk de handel van een onkundig, onbezonnen persoon, die zich door enige waren die hij in de winkel gekocht had, bedrogen vindende, terstond besluit, dat alles wat hij daar gezien heeft van geen waarde was; en die ten gevolge van zo'n besluit, wanneer hem naderhand zuiver goud en echte diamanten werden aangeboden, die voldoende waren om hem te verrijken en hem al zijn dagen als een prins te doen leven, hetzelfde nochtans alles in de zee zou werpen.

B.

Maar wij moeten een andere weg inslaan. ***Het gebrek van onderscheid te maken in zaken die tot de bevindelijke Godsvrucht behoren, is een van de voornaamste ellenden van de belijdenisdoende wereld.***

Hetzelve gaat ook vergezeld met zeer vele droevige gevolgen. Een grote menigte zielen worden dodelijk bedrogen omtrent zichzelf en hun staat en gaan zo voor eeuwig verloren; de geveinsden worden in bedrog gesterkt en door hoogmoed uitnemend opgeblazen; vele oprechte Christenen worden verschrikkelijk beangst, verward, verduisterd, verzocht en van de weg van plicht en gehoorzaamheid afgetrokken, en soms droevig met een valse Godsvrucht besmet tot grote oneer van 't Christendom en tot schade van hun ziel. Sommigen van de allergevaarlijkste en verderfelijste vijanden van de Godsvrucht in de wereld (schoon zij blinkende Christenen genoemd worden) worden bemoedigd en geëerd, die in ongunst gebracht en van een ieder behoren vermeden te worden; en in een grote menigte worden vooroordelen verwekt en deze worden versterkt

tegen alles, waarin de kracht en het wezen der Godzaligheid bestaat; en eindelijk worden de Deïsterij en Atheïsterij bevorderd.

C.

Het voorgaande verhaal van Mr. Brainerd's bekering verschaft ook stof van overtuiging, *dat er waarlijk zulk een zaak is namelijk, een ware bevindelijke Godsvrucht, ontstaande uit onmiddellijke Goddelijke invloeden, het verstand bovennatuurlijk verlichtende en overtuigende en het hart krachtig levendmakende, heiligende en besturende.* Welke Godsvrucht waarlijk een beminnelijke zaak is, strekkende tot heil en zijnde van geen schadelijk gevolg voor de menselijke samenleving, ofschoon er zo vele vertoningen geweest zijn van hetgeen de bevindelijke en levendige Godsvrucht genoemd wordt, die gebleken hebben niets anders te zijn dan een ijdele vertoning, en verderfelijke geestdrijverij.

Als iemand mocht zeggen dat Mr. Brainerd's Godsvrucht *geestdrijverij* was, en anders niet dan een vreemde hitte en blinde vurigheid van gemoed, ontstaande uit de sterke inbeeldingen en dromen van een grilziek vernuft, dan vraag ik, of zulke dingen als deze de vruchten van geestdrijverij zijn, namelijk: een grote mate van eenvoudigheid, oprechte en ernstige begeerten en betrachtingen om te mogen weten en doen, al wat oprecht is en te vermijden al wat verkeerd is; een hoge trap van liefde tot God en van vermaak in de volmaaktheden van Zijn natuur, stellende de gelukzaligheid van het leven in Hem, niet alleen in Hem te beschouwen, maar in werkzaam te zijn om Hem te behagen en te dienen; een vast en ongetwijfeld geloof in de Messias als de Zaligmaker der wereld, de grote Profeet Gods en Koning van Zijn kerk; tegelijk met een grote liefde tot Hem, vermaak en welbehagen in de Weg der zaligheid door Hem en verlangen naar de uitbreiding van Zijn Koninkrijk; ernstige begeerten, dat God verheerlijkt en het Koninkrijk van Christus mocht bevorderd worden, hoedanige werktuigen God daartoe mocht willen gebruiken; ongewone onderwerping aan de wil van God en dat onder grootste beproevingen, grote en algemene goedwilligheid jegens het ganse mensdom, zich uitstreckende tot alle personen zonder onderscheid, zich openbarende in liefelijke spraakzaamheid en gedraging, vriendelijke behandeling, goedheid, milddadigheid en ernstig zoeken van het goede van der mensen zielen en lichamen. Dit alles ging gepaard met een ongewone nederigheid, zachtmoedigheid, vergeving van ongelijk, liefde tot vijanden en een grote afkeer van een tegenovergestelde gesteldheid en praktijk; niet alleen als dit zich ontdekte in anderen, maar overal als dit zich ontdekte in zichzelf, veroorzakende het bitterste berouw en verbrokenheid des harten over alle verleden blijken van zo'n gedrag; een zedig, bescheiden en voegzaam gedrag omtrent zijn meerderen, minderen en gelijken, een allernaarstigst gebruik maken van de tijd, met een ernstige bezorgdheid geen gedeelte daarvan te verliezen; grote waakzaamheid tegen allerlei zonden, hetzij met gedachten, woorden of werken; en dit voorbeeld en deze betrachtingen gepaard gaande met gelukkige vruchten en gezegende uitwerkingen op anderen; en de beschaving, verbetering en wonderlijke verandering van enige van de onvernuftigste wilden, ijdele, ondeugende

dronkaards, doodslagers, grove afgodendienaars en tovenaars, hen brengende tot een blijvende standvastige matigheid, naarstigheid, Godsvrucht, eerbaarheid, gemoedelijkheid en liefde en die voorgaande beminnelijke deugden en voorspoediger arbeid. Ten laatste eindigende in een wonderbare vrede, onbewegelijke standvastigheid, stilheid en onderwerping in de gevoelige en zichtbare nadering van de dood, met verlangens naar de hemelse staat, niet alleen, om de heerlijkheid en omstandige voordelen daarvan, maar voornamelijk om de zedelijke volmaaktheid en heilige en gezegende bezigheden daarvan, en dit alles in een persoon van een onbetwistbaar goed verstand en oordeel.

Nu, ik zeg, indien al deze dingen de vruchten van geestdrijverij zijn, waarom zou de geestdrijverij dan niet geacht worden een begeerlijke uitmuntende zaak te zijn? Want wat kon de beste wijsbegeerte, wat kon de ware Godsvrucht meer doen? Indien dampige hersenen en grilziekte de mensen zullen brengen tot de naauwkeurigste deugd, tot de goedertierendste en vruchtbaarste zedelijkheid en die zullen bewaren in een hele levenskoers met vele beproevingen vergezeld, zonder gemaktheid of zelfverheffing en met een ernstig, standvastig getuigenis tegen de wildheid, de buitensporigheid, de bittere ijver, verwaand gedrag en afscheidende geest der geestdrijvers, en zo die dit alles zullen doen op een veel krachtiger wijze dan ooit anders in enig bekend voorbeeld, dat getoond kan worden, ooit gedaan heeft; indien dit zo is, dan zeg ik dat de wereld grote reden heeft deze gezegende grilziekte en dampige hersenen te prijzen en daarom te bidden.

D.

Het zou mogelijk bij sommigen een vooroordeel verwekken tegen Mr. Brainerd's gehele Godsvrucht, indien dezelve een begin genomen had ter tijd van de onlangs geleden *Godsdienstige beroering*, gereed zijnde te besluiten (hoe onredelijk dit ook zijn mocht) dat niets goeds zijn oorsprong kon nemen van die tijden.

Doch dit is niet zo geweest; zijn bekering was vóór die tijd [van vreemde beroering]; in een tijd van algemene dodigheid en daarom in een tijd wanneer het onmogelijk was, dat hij besmet zou kunnen worden door enige bedorven bevattingen, voorbeelden of gewoonten, welke in die tijden hun oorsprong hadden.

E.

En omdat er velen zijn die geen openbare tegenstanders zijn van *hetgeen bevindelijke Godsvrucht* genoemd wordt, welke nochtans uit het kwaad leven van sommige belijders grotelijks twifelen aan de dadelijkheid en waarheid daarvan en dus gereed zijn te besluiten, dat er niets is in al het spreken omtrent de wedergeboorte, de uitlediging van zichzelf, het gebracht worden tot het zaligmakende geloof in en vereniging met Christus, enz., omdat velen, die deze dingen voorwenden en door anderen gehouden zijn geworden de onderwerpen daarvan geweest te zijn, geen blijvende verandering ontdekken in hun zedelijke

gesteldheid en gedragingen en zo zorgeloos vleselijk, geldgierig, enz. zijn als tevoren; ja sommigen veel erger zijn dan ooit tevoren.

Men moet erkennen dat dit het geval bij sommigen is; maar uit Mr. Brainerd's bekering en levensgang kunnen zij zien, dat het zo niet is met allen. Daar zijn enige onbetwistbare voorbeelden van zulke veranderingen waarvan de Schriftuur spreekt, ja een grote blijblijvende verandering, *'een vernieuwing in de geest des gemoeds en wandelen in nieuwigheid des levens.'*

In Mr. Brainerd kunnen zij inzonderheid de blijvende invloed en werking van zulk een werk der bekering zien, als zij uit het Woord van God gehoord hebben, en de vruchten van zulke ondervindingen door een reeks van jaren onder een grote verscheidenheid van omstandigheden, vele veranderingen van staat, plaats en gezelschap, en ook de zalige vrucht en uitwerking daarvan in leven en sterven.

F.

De voorgaande geschiedenis dient ook tot bevestiging van de leerstukken welke gewoonlijk *de leerstukken der genade* genaamd worden.

Want indien men toestaat dat er in de grondslag van Mr. Brainerd's Godsvrucht enige

waarheid, wezenlijkheid of waardigheid is, dan zal ongetwijfeld moeten volgen, dat die leerstukken Goddelijk zijn; omdat het duidelijk is dat die geheel van het begin tot het einde volgens dat ontwerp van zaken, is; alles was gebouwd op die bevattingen, kundigheden en beschouwingen, dewelke door die leerstukken voortgebracht en in het gemoed bevestigd worden.

Hij werd door leringen van deze soort gebracht tot zijn ontwaken en diepe bezorgdheid omtrent dingen van een geestelijke en eeuwige aard. Door deze leringen werden zijn overtuigingen onderhouden en voortgezet; en zijn bekering was blijkbaar geheel overeenkomende met dit ontwerp, maar geenszins gelijkvormig met het tegengestelde en geheel onbestaanbaar met de Arminiaanse bevassing van berouw en bekering.

Zijn bekering was duidelijk gegrond op een klare en krachtige overtuiging en ongetwijfelde verzekering van de waarheid van die dingen, welke tot de leerstukken behoren welke de Arminianen het meeste tegenspreken en waartegen ook zijn eigen gemoed het meest getwist en gestreden had. Zijn bekering was geen versterking en volmaking van zedelijke grondbeginselen en hebbelijkheden door gewoonte en praktijk, door zijn eigen arbeid en een naarstige oefening van zichzelf, tegelijk met de bijkomende ingevingen en samenwerkende hulp en bijstand van Gods Geest, maar geheel een bovennatuurlijk werk, *hem ten enenmale bekerende van de duisternis tot het wonderbaar licht en van de macht der zonde tot de heerschappij van Goddelijke en heilige grondbeginselen.* Dit was een uitwerksel dat in generlei opzicht door zijn eigen kracht, en arbeid voortgebracht of door zijn deugdzaamheid verkregen werd, en dat ook niet volbracht is geworden totdat hij eerst gebracht was tot een volle overtuiging, dat al zijn eigen kracht, sterkte, arbeid en pogingen niets konden toebrengen tot voortbrenging of verkrijging van dit uitwerksel.

Een weinig tijds tevoren was zijn gemoed vol van dezelfde twistredenen tegen de leerstukken van Gods soevereine genade, die de Arminianen daartegen inbrengen, en zijn hart was ook vol woedende vijandschap tegen deze leerstukken.

En het behaagde God dit genadewerk in hem te volbrengen, terstond nadat deze twist en vijandschap in hem ten volle ten einde waren gebracht, nadat hij ten volle overtuigd was dat hij dood was in zonden en misdaden en dat hij in de handen was van God, als de volstreckte soeverein, onverplichte, alleen vrije Uitdeler en Werkmeester van ware heiligheid.

Dat God hem op zo'n tijd genade bewees, is een bevestiging dat dit een voorbereiding voor genade was en bijgevolg dat de dingen waarvan hij overtuigd werd, waarachtig waren. Terwijl hij deze dingen tegenstond was hij het onderwerp van deze genade niet, ofschoon hij die zo ernstig zocht en er met zoveel arbeidzaamheid, zorg en stiptheid in de Godsvrucht om gebeden heeft; maar toen zijn tegenstand ten vollen ten onder gebracht en hij met volle overtuiging en onderwerping aan die waarheid, welke hij tevoren tegengestaan had, gebracht werd, is hem de genade, die hij zocht, geschonken met overvloed van licht, grote helderheid en uitnemende blijdschap, en hij raapte de dierbare vrucht daarvan zijn gehele leven daarna en ook in de vallei en in de schaduw des doods.

In zijn bekering werd hij gebracht om de heerlijkheid te zien van die Weg der zaligheid door Christus, welke geleerd wordt in hetgeen dat *de leerstukken der genade* genoemd worden, en van die tijd af om met onuitsprekelijke blijdschap en welgevallen die Weg van zaligheid te omhelzen en daarin te berusten. Hij werd in zijn bekering in alle opzichten gebracht tot die beschouwingen en tot die gestalten van gemoed, welke deze leerstukken tonen noodzakelijk te zijn. En indien zijn bekering een ware bekering of iets anders, dan een inbeelding geweest is, en indien de godsvrucht van zijn leven iets anders geweest is dan een aaneenschakeling van grillen van een grilziek verstand; dan is deze een grote grondstelling, van welke het gehele verschil tussen de Calvinisten en de Arminianen afhangt, onloochenbaar, namelijk, dat de genade of deugd van de ware Godzaligen niet alleen van de deugd van anderen verschilt in trap, maar zelfs in natuur en soort.

Indien Mr. Brainerd waarlijk van de zonde tot God bekeerd, of ooit waarlijk Godvruchtig geweest is, dan kan niemand met reden twifelen, of zijn bekering is op die tijd geschied, wanneer hij dezelve beschrijft. De verandering, die hij toen ondervond, was blijkbaar de grootste zedelijke verandering, die hij ooit ondergaan had, en toen is hij eerst blijkbaar gebracht tot die Godsvrucht en die aanmerkelijke nieuwe hebbelijkheid en gesteldheid, welke hij zijn ganse leven daarna behouden heeft.

Het verhaal daarvan toont dat die onderscheiden was in natuur en soort van alles waarvan hij ooit tevoren het onderwerp geweest was. Het werd klaarblijkelijk op eenmaal gewrocht, zonder zijn gemoed te schikken of te bereiden, door dat

allengskens meer en meer te overtuigen van dezelfde waarheden en het nader en nader te brengen tot zulk een zielsgestalte. Want het was maar kort nadat zijn gemoed aanmerkelijk vol van godslastering (verstaat daardoor al die inwendige hoogten, die zich verheffen tegen de kennis van God, welke in de genadige bekering door de Geest Gods worden terneer geworpen) en krachtige oefening van blijkbare vijandschap tegen God geweest was, en ook tegen die waarheden, waartoe hij nu gebracht werd, om ze met zijn ganse ziel te omhelzen en in te berusten als Goddelijk en heerlijk, en zijn gelukzaligheid in de overdenking en gebruikmaking daarvan te stellen.

En hijzelf (die zeker best bekwaam was om daarover te oordelen) verklaart, dat de gesteldheden en gemoedsneigingen, welke hem toen gegeven en vervolgens in hem onderhouden werden, allerzichtbaarst en zeker volmaakt in hun aard verschilden van alles, waarvan hij tevoren ooit het onderwerp geweest was, of waarvan hij enige bevatting gehad had. Dit heeft hij altijd volstrekt staande gehouden (als iets dat hij zeker wist), zelfs tot zijn dood toe.

Hij moet aangezien worden als bekwaam om te kunnen oordelen, want hij had gelegenheid om de zaken te weten. Hij had tevoren veel godsdienst geoefend, was uitnemend stipt en gemoedelijk en had een lange tijd volhard, zodanig te zijn; hij ondervond verscheiden Godsvruchtige gemoedsbewegingen, waarmee hij zich dikwijls vleide, en soms zich vergenoegde, menende nu in een goede staat te zijn; en nadat hij die nieuwe ondervindingen had, welke met zijn bekering begonnen, zo zijn die aanhoudend hem bijgebleven tot het einde van zijn leven toe, 't Hetwelk zeker lang genoeg geweest is voor hem, om op de aard ervan acht te geven en die te vergelijken met hetgeen hij tevoren had ondervonden. Hij was zeker goed bij zijn zinnen, en was tenminste een man van zo'n goed verstand en oordeel, dat hij vrij goed in staat was om de dingen, die in zijn eigen gemoed omgingen, te onderscheiden en te vergelijken.

G.

Het is verder aanmerkelijk dat zijn Godsvrucht altijd werkte op zo'n wijze, als strekkende was om zijn gemoed te bevestigen in de leerstukken van Gods volstrekte soevereiniteit, 's mensen algemene en gehele afhankelijkheid van Gods macht en genade, enz. Hoe meer zijn Godsvrucht in zijn hart de overhand nam, en hoe meer hij vervuld was met Goddelijke liefde en met klare gemakkelijke beschouwingen van geestelijke zaken, en hoe meer zijn hart verbonden werd aan de dienst van God; hoe hij gevoeliger was van de zekerheid, uitnemendheid en aangelegenheid van deze waarheden en hoe hij er meer door bewogen werd en er zich in verheugd heeft. En hij verklaart bijzonder, wanneer hij een lange tijd aan de oever van de eeuwigheid lag, verwachtende ieder ogenblik daarin te treden, genietende nochtans terzelfder tijd een grote bedaardheid van gemoed en klaarheid van bevatting, en zijnde op een bijzondere wijze in een groter afstand van een geestdrijvende gestalte, dat hij in die tijd klaar zag de waarheid van die grote leerstukken van het Evangelie, welke terecht *de leerstukken der genade* genoemd

worden; en dat hij zichzelf nooit zo bekwaam gevoeld had om de waarheid dezer leerstukken te betonen.

Zodat het zeer blijkbaar is, dat Mr. Brainerd's Godsvrucht geheel overeen kwam en geheel gelijkvormig was met hetgeen dat *het Calvinistisch ontwerp* genoemd wordt en dat die de vrucht van die leerstukken was, welke op zijn hart toegepast waren. Men kan zeker niet ontkennen, dat de vrucht goed was, tenzij men Atheïst of Deïst wordt. Ik vraag of er waarlijk zo'n zaak als de Christelijke Godsvrucht is? Zo ja, wat is die dan? Wat is haar natuur? Wat is de rechte maat ervan? Behoorde die er niet in een grote mate te zijn? Wij lezen overvloedig in de Schrift *van God lief te hebben met geheel het hart, met de gehele ziel, met geheel het verstand en met alle krachten*; van zich in God te verblijden; van zich te verheugen met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde; van het grootmaken van de Heere; van het dorsten naar God; van hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; van het verlangen der ziel naar Gods oordelen; van te bidden tot Hem met onuitsprekelijke zuchtingen; van het treuren over de zonde met een gebroken hart en een verslagen geest, enz. Hoe vol is niet het boek der Psalmen en andere delen van de Schrift van zulke dingen?

Waarin verschillen nu deze dingen, als uitgedrukt door en zich vertonende in Mr. Brainerd, hetzij de zaken zelf of haar uitwerkingen en vruchten, van de schriftuurlijke vertoning van dezelve?

Nu, tot deze zaken werd hij gebracht door die wonderlijke verandering van zijn gehele mens, welke hij *zijn bekering* noemde. En komt dit niet zeer wel overeen met hetgeen zo dikmaals in het Oude en Nieuwe Testament gezegd wordt, als *het geven van een nieuw hart, het scheppen van een vaste geest; een vernieuwd worden in de geest des gemoeds; een geheiligd worden geheel en al; het worden van een nieuw schepsel*, enz.

Waar zullen wij nu een Arminiaanse bekering vinden, die in zo'n grote en wonderlijke verandering bestaat? Kunnen de Arminianen binnen deze eeuw en, zo klaar binnen ons bereik en onder ons gezicht, een voorbeeld aanwijzen van zo'n reformatie, van zo'n verandering van een mens tot een schriftuurlijke Godsvrucht, hemelsgezindheid en ware christelijke zedelijkheid in iemand, die tevoren geleefd heeft zonder die dingen, op grond van hún beginselen en door de invloed van hún leringen?

En hier is het ook, waardig aangemerkt te worden, niet alleen het uitwerksel van de Calvinistische leerstukken op Mr. Brainerd zélf, maar ook het uitwerksel van dezelfde leerstukken die door hem geleerd en ingeprent werden op anderen.

Men heeft onlangs overvloedig voorgegeven en beweerd, dat deze leerstukken strekken tot ondermijning van de gronden van alle Godsvrucht en zedelijkheid, en tot ontzenuwing en wegneming van alle redelijke beweegredenen tot de oefening en praktijk daarvan; ook om onoverkomelijke struikelblokken te leggen voor de ongelovigen; om hun omhelzing van het Christendom te verhinderen,

en dat de tegengestelde leerstukken de vruchtbare beginselen zijn van deugd en goedheid, dat die de Godsvrucht zetten op haar rechte grondvest, dezelve vertonen in een beminnelijk licht, derzelver beweegredenen haar volle kracht geven en die aan de rede en de gemene bevatting van het mensdom aanprijzen.

Doch waar kunnen zij een voorbeeld geven van zo'n groot en blijkbaar uitwerksel van hún leringen in het brengen van ongelovigen, die zover af waren van al wat bescheiden, beleefd, zedig, redelijk en christelijk is en zo vol van ingewortelde veroordelen tegen deze dingen, tot zulk een trap van bescheidenheid, beleefdheid, redeoefeningen en christelijke deugd?

De Heere geve in Zijn oneindige barmhartigheid dat het voorafgaande verhaal van Mr. Brainerd's bekering en opmerkingen hieromtrent tot veel geestelijk voordeel mag verstreken van allen, die hetzelfde ooit lezen zullen, en dat het een gezegend middel mag zijn tot bevordering van de herleving van de ware Godsvrucht in deze gewesten der wereld! Amen.